

ԿԱՐԴԱՅԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ԱՊՐԻԼ 24Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Հրատարակութիւն
«ԱՍՏՆԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ» Տպագրատան
Գաւիթի:
1931

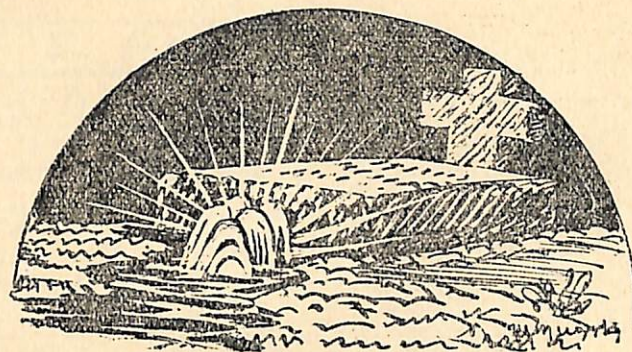
9(47.925)

Լհ-68

0-22
9(47.925)

Ա-68

24 JAN 2006

ԱՊՐԻԼ 24Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Հրատարակութիւն
«ՍԱՀՍԿ - ՄԵՍՐՈՊ» Տպագրատն
Գ ա ն ի Ր Է
1931

11 3 FEB 2013

5693

2011-08

63745-67

«Անցորդ, պատմե՛՛ Սպարտայի՝ թէ մենք ինկանք՝
քի՛ օրէնքները յարգելու համար:»

Այսպէ՛ս գրուած է Թէրմօբիլէի կիրճին մէջ՝ ուր՝
Լէօնիտոս ինկու իր գունդով, պարսիկներու դէմ
մղելով անհաւասար կռիւ:

«Անցորդ, ըսէ՛՛ վերապրողներուն թէ մենք, մէկ
միլիոն հայեր, ինկանք՝ իրենց անուան համար...»

Այսպէս պիտի գրէ պատմութիւնը մերիններու մաս-
ին:

Բայց ի՛նչ հարկ ապասել պատմութեան՝ երբ մենք
դեռ կը լսենք զայն տասնեւեց տարիներու մօտաւոր
անցեալէ մը, մե՛նք, իրենց տառապանքին ընկերները,
մենք՝ իրենց ահաւոր հոգեվարքներու ակոնատեսները:

Այսպէս, մահուան և կեանքի աշխարհներուն մի-
ջեւ նպատակի և ձգտումներու շրջապտուրում մը կայ՝
երբ անոնք կը պուան մեր ետեւէն.

«...Մենք ինկանք՝ հա՛յ անուան համար:»

Ու այդ տղաղակը ողբերգական է, երբ մանաւանդ
կ'անդրադառնանք թէ մենք ամէնքս կը խուսափինք
զարտուղի ճամբաներէ ականջնիս սարսափահար զոցած

մենք ամէնքս կը սուգունք դէպի մոռացութիւն . . .
Մեր անհատական կեանքի առօրեայ հնչունքը եթէ մոռ-
ցնել կուտայ մեզ շատ բան, անոնք սակայն կը մնան
մեր հոգիի ամէն խորհրդաւոր անկիւնը :

Ամէնքիս մէջ տղամեղակոյն անդունդ մը կայ՝ որու
վրայ խորհմունքներու վարագոյր մ'է տաքածած ապ-
րելու հարկադրանքը :

Թուականներ կան սակայն, ինչպէս Ապրիլ 24ը՝ երբ
այդ վարագոյրը կը բացուի սրտ մը, ու մենք կ'իջնենք
մեր յիշատակներու խորհրդաւոր, անդնդային տաճարին
մէջ՝ ուր շարժապատկերի պէս անոնք կուգան ու կ'անց-
նին . . .

Անոնց տողանցքն ահա՛ որ է .

Անոնց երգը ցնորեցուցիչ է,

Անոնց աւամբը անպատմելի . . .

*
**

«Ա՛հ, կը մրմնէն անոնք իրենց քսան կախողաններէն .
մենք նախադրոյցինք ահա՛ որ աղէտը, մենք ուղեցինք
խեղդել չարիքը իր սաղմին մէջ . . . Աւաղ սակայն,
լո՛ւնչ ճակատագիր է սա մեր ցեղինը՝ որ իր ամէնէն
բաղդորոշ վայրկեաններուն վատ մը կը ծնի՝ դաւա-
ճանելու համար զինք . . .

«Ըսէ՛, ո՛վ անցորդ, ի դո՞ւր եղաւ արդեօք մեր
քսան կախումներուն զոհաբերութիւնը : »

— Ո՛վ հաւատքի, միամիտ հուիրումի՛ եղբայրներ,
հանգիստ ձեր հոգիներուն. բաւ է անդիտանալ այն՝ ինչ
որ ձեր կախողաններուն հետեւեցաւ . . . Կուէ՛ որ
ձեր հերոսական մահուն հարստութեամբ ննջէք, քան

թէ վերջը չղթայողերծուած աղէտքի գիտակցութիւնը
ունենաք, որ բիւրասպառիկ ահուկի նահատակում մը
պիտի ըլլար ձեր հոգիներուն համար .

Հանգիստ ձեզ, միամիտ ու հերոսական եղբայր-
ներ . . .

*
**

Ո՞վ է ան, որ կը նայի տխուր ու բարի՛ աչքերով՝
ուր իր հոգւոյն սրբազան խռովքը կը մթննայ .

«Կը յիշէ՞ք զիս, ես ցեղին սիրտը երգեցի .

«Ես երգեցի լո՛յսը և վաղուան երազը . . .

«Ես հոգւոյս ակունքէն գեղեցկութիւն շատրու-
նեցի: Ա՛խ ինչո՞ւ զիս խողխողեցին իմ գարունիս մէջ,
քնարը դեռ ձեռքիս: Ըսէ՛ք, ո՛վ պիտի կրնայ անոր
լարերուն վրայ հնչեցնել մեր անպատմելի տաճարը . . .

— Ա՛հ, վարպետ, խաղաղութիւնն ոսկորներուդ .
քնարիդ վրայ հիմա սարդը ոտայն է կապեր . . .

*
**

Ահա՛ կուգայ ուրիշի մը աղաղակը փոթորիկի պէս :

« . . . Ահա՛ որ ահա՛ որ, ահա՛ որ է այս :

« Ես գիւցաղնորէ՛ն երգեցի .

«Ես հերոսական շունչ մը տարածեցի հոգիէ՛ հոգի և
սրտէ՛ ի սիրտ :

«Ո՛վ վրէժի երդուեալ հայորդիներ, երբ ուխտի՛ կու-
գաք իմ նահատակի ձերմակ աճիւններուն վրայ՝ նախ
համբուրուեցէ՛ք, համբուրուեցէ՛ք եղբայրորէն . . . »

— Ա՛հ, խռովայոյզ քերթող, մենք մեր վրէժը ծա-

խեցինք պատու մը հացի փոխարէն, կամ տղայամիտ խաղի մը վերածեցինք: Մենք վրէժը փոխադրեցինք եղբայր եղբոր միջեւ...

Ահ, մի նայիր այս կողմ, ով մտայլ քերթող, ու ննջէ՛ յաւէտ քու պատրանքներուդ մէջ...:

*
* *

«Ես գրքերով ու օրէնքներով միայն ճանչցայ կեանքը. դէպի արդարութիւն տանող բիւրաւոր ճամբաներու յանցը սերտեցի: Հաւաքեցի խղճմտանքի ձայները օրէնքի մեքենային տակ ճղմուած զոհերէն: Ես հաւատացի խօսքի սյժին և օրէնքի անայլայլ արդարութեան:

«Ո՛վ անաւոր փլչում... Այդ բոլորը հապիտի խաղէ՛ր են եղեր. այդ բոլորը ոճիրին գիմա՛կն են եղեր ուրեմն...:

«Ըսէ՛ ո՛վ անցորդ, մեր արիւններէն չի ծաղկեցա՞ւ արդեօք արդարութեան կտրմիր շուշան մը գէթ...:»

— Հանգի՛ստ քեզ, ով օրէնքի ու գրչի խարուած ժշակ, հանգի՛ստ քեզ: Արդարութիւնը հիմա տարբեր գիմադի՛ծ ունի. ինչ որ անհատներուն համար ոճիր և անբարոյութիւն է՝ իշխանաւորներուն համար՝ փա՛ռք... Արդարութիւնը հիմա սուինի ծայրով միայն կը շահուի, ի՛նչ տուենքը բիրտ ոյժի գարշապարներուն կը հետեւի տարկօրէն...:

Վա՛յ տկարին, վա՛յ տկարին, ու մե՛զ պէս տկարին...

*
* *

«Ի՞նչ ցնորական հակասութիւն, ի՞նչ խելագարութիւն է այս, գահիճներ: Ես տարիներով հակեցայ ձեր մարմիններուն վրայ՝ բջիջ առ բջիջ հետեւելու կեանքի խորհուրդին:

«Ես մահուան դէմ կռուեցայ՝ հիւլէ առ հիւլէ քամելով թո՛յնը ձեր երակներէն:

«Կեանք մը փրկելու համար թափեցի մտածմանս լոյսն ու գիտութեանս դարաւոր գանձերը:

«Ես նշգրտիկ շարժեցի ձեր շարաւալից վէրքերուն մէջ՝ հոն մահն սպաննելու համար...:

«Դուք դաշոյնով փոխարինեցիք զայն, ով գահիճներ, կուրծքիս տակ կեա՛նքն սպաննելու համար...:

«Ի՞նչ խելագարութիւն է այս սպանդը, ի՞նչ գարշանք...:»

— Սեւաբա՛ղդ բժիշկ, լո՛յս աճիւններուդ.

Ինչպէս մեկնել քեզ դադանութիւնը մարդուն.

Ա՛խ երանի թէ կրնայիր բուժել զայն՝ մարմինէն առաջ իր թունաւոր հոգին եւ տոեղութեան մոզձով լի սի՛րտը...: Ահ, Սեւաբա՛ղդ բժիշկ, լո՛յս աճիւններուդ:

*
* *

Կը յառաջանայ ահա՛, լուսեղէն փաղանգը...

Կը լսէ՞ք իրենց երգը: Մտիկ ըրէք ձեր հոգւոյն՝ որու համար ժամանակ և տարածութիւն զոյութիւն չունին:

Կը լսէ՞ք խառնաշփոխ իրենց ձայնը:

«Ճառագայթի պէս կտրեցին գրիչը մեր մատներուն մէջ ու տարին...»

«Կէս մնաց մեր մտածումը թողութին վրայ սըր-րապլծուած մասունքի պէս՝ ու տարին...»

«Մեսրոպեան սուրբ տառերով քանդակեցինք յոյսն ու երազը մեր ցեղին:

«Կէս մնաց մեր շրթներուն վրայ հիասքանչ երգը մեր մայրենի բարբառին՝ ու տարին...»

«Տաճարի պէս կիսաւարտ թողինք շէնքը մեր վե-րա ծնունդին՝ ու տարին, ու տարին...»

— Ո՛վ մտածման լուսապսակ մշակներ, օրհնութիւնն ձեզ:

Ձեր բացած ակօսներուն մէջ մենք տեսլութեան տատակներ ցանեցինք:

Ձեր կէս թողած էջին վրայ մենք հայոյսանք շա-րեցինք:

Ձեր վերածնունդի ներշնչումը մենք պառակտու-մով քանդեցինք...

Ա՛հ, հանգիստ ձեզ ո՛վ մատենաներու սո՛ւրբ մը-շակներ:

* *

«Իսկ մենք, ինչպէ՞ս պատմենք մեր սուամբ Մենք ու խառնածներ էինք մեր մարտիրոսութեան դատին նուի-րուելու: Բայց մեր կեանքը յարստեւ պայքար մ'եղաւ կուսակցական անմիտ, անիմաստ հակառակութեանց: Մենք բարի էինք սրտով ու անկեղծ՝ մեր նուիրումին մէջ, բայց Կիւրճիկ մեզ կուրցուց ու մենք մոռցանք մեր խտէպը: Ու ի՞նչ ահաւոր խղճահարութիւն,

ո՛վ եղբայրներ, մեր պառակտումի մոլուցքին մէջ ան տեսեցինք մեր դահիճը՝ որ մեր գլուխներուն վերեւ իր դանակը կը սրէր...

«Հիմա անկարելի յիմարութիւն մը կը թուի մեր քէնն ու տեսլութիւնը:

«Հիմա մահուան մէջ եղբայրացած ենք! — Ա՛հ, ո՛վ անցորդ, ինչպէ՞ս պատմել մեր անհասկնալի տուամբ...»

— Փոթորկայո՞ղ եղբայրներ, մենք դառնօրէն քա-ւեցինք ձեր մեղքը՝ անհուն զոհերով:

Մահը լուսաց ձեզ իր ցուրտ լոյսին մէջ, ու դուք զգեցաք նահատակի ձիւնափայլ, սո՛ւրբ պատմութեանը:

Բայց ձեզմէ փոխանցուած ախտը կը կրծէ դեռ մեր սիրտը: Ատելութիւնը շրջան կ'ընէ մեր երակներուն մէջ թոյնի պէս:

Մենք բոկոտն ու անօթի, մենք թափառակա՛ն ու անհայրենիք՝ մենք կրկին անձնատուր ենք, աւա՛ղ, ձեր ժառանգ թողած խելագարութեանց...:

Խողաղութիւնն ձեզ, ով միամիտ ու վրիպած եղ-բայրներ:

* *

Ու կանցնին շարա՛ն, շարա՛ն անվերջ կարաւաննե-րը: Ամէնքն իրենց երգն ունին, ամէնքն իրենց մոր-մո՛քը:

«Ես հուժկու դարբին մ'էի:

«Սալիս վրայէ կայծ կը ժայթքէր աստղերու պէս:

«Ես արօր ու մանգաղ կը շինէի ձեզի համար, ո՛վ բարբարոսներ:

«Ես իմ քրտինքով ձեր պողպատները կը ջրդեղէի:

«Ես հուժկու, քրտնաթոր դարբին մ'էի, ա՛խ ին-չո՞ւ զանկս փշրեցիք իմ իսկ կռանած երկաթով...»

* *

«Հողին հետ շաղուած մշակ մ'էի. սերմ կը ցանէի ծիր կաթինին պէս, կը հնձէի ալեծուկ ծովուն պէս: Բարի էի բնութեան նման ու հեղ՝ լծկան եղներուս պէս: Հողէս յորդած բարիքով ձեր շտեմարանները կը լեցնէի, ինձ թողելով միայն պատառ մը չոր հաց, ու սրտառ մը խաղաղութիւնն Աստուծոյ:

«Հէյ, ըսէք, ինչո՞ւ զիս մորթեցին հասած ցորեններո՞ւ արտիս մէջ...»

* *

Ու կ'անցնին նոյն երգերով մեր հայրենի խաչնարածներն ու ջաղացպանները, լուսնկան դեռ իրենց պարզուկ աչքերուն մէջ. կ'անցնին քարակոյներն ու պղնձազործները փոշեթաթառ ու քրանաթոր, երգելով իրենց մուրճերու զուարթ կշռոյթը. կ'անցնին գորգագործ աղջիկներն ու կարկան բանող լուսաղէմ հարսները՝ զարհուրած եղնիկներու նման:

Ահա նսեւ մեր ամէն կարգի արհեստաւորները՝ շինարար բազուկնին դէպի երկինք բարձրացուցած, աւաղօրէն: Ահա՛ շարքերը կարմիր երծկալով մեր մանկապարտէզի մանուկներուն, որոնք անգիտակ եղեռնէն, դեռ կ'երգեն. «Ծափի՛կ, ծափի՛կ ծիրանի...»: Ահա ըսքանչելի լեզուները մեր պատանի դպրոցականներուն, որոնք չեն կրցած ըմբռնել տակաւին թէ ի՞նչպէս կարելի է խեղդել իրենց գարունները՝ կեանքով ու երազով ա՛յնքան արբշիւ...: Ահա մեր սրտով հարուստ բայց աղքատիկ ուսուցիչները, որոնք օրն ի բուն լու-

սեղէն հեւքի մը մէջ կը հալէին մոմի նման. ու մեր խնկաբոյր քահանաները՝ Լուսաւորչի Կանթեղին վրայ հսկող վեստեան քուրմերու պէս...:

Բայց ամենէն սրտակեղէքն տնո մահախուճապ բազմութեան մէջէ յուռնացող թախտ'ը մեր մայրերուն, սիրով ու բարութեամբ մկրտուած մեր լուսեղէն, մեր բարի, մեր քաղցրաղէմ մայրերուն. տնո՛ մեր մեղուաջան հայրերը նահապետական ագնուութեամբ ու պատկառանքով... ու ամէնքը ամէնքը կ'անցնին, բիւր կեանքեր, զարհուրազին ու անձկանօք հարցնելու մեղի այս անիմաստ եղեռնին իմաստը... կամ վրէժխնդիր արդարութեան մը ժամը...: Ու անոնք ամէնքը միտքերուն կ'երգեն.

«Անցո՛րդ, պատմէ՛ վերապրողներուն՝ թէ մենք մէկ միլիոն հայեր, ինկանք իրենց անուան համար:

Ու մենք, հիմա նստած մեր ունայն կեանքի սեմին, կը նայինք անոնց ակնապիչ, կը նայինք մեր օրերուն, ու ամէն բան մեզ արտառոց կը թուի, անիմաստ...:

Եթէ մեր գահիճը անողոք եղաւ մեր հանդէպ ու մարդկութիւնը անորակելի կերպով վատ.

Մենք զոհերս ալ եղանք անտրժան մեր տհաւոր ու հոյակապ տուամն արժեքներու:

Մենք վրիպածներ ենք, ուսմ'ը, մենք արեւին տակ աննպատակ ու անիմաստ գոյութիւն մը կը քաշքշենք այլեւս, որովհետեւ՝

Մենք մինչեւ հիմա երբեք չի մօտեցանք լրջօրէն ԱՊՐԻԼ 24 ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ:

Այդ խորհուրդի մօտենալէ առաջ, սակայն, նախ դիտենք մեր ազգային կեանքի համայնապատկերը:

Ա. Տարադիր հայութիւնը չ'ունի հաւաքական իտէալ մը՝ յստակ ու գործնական, որ զինք վեր բռնէ վնասութենէ և ազազգայնացումէ: Դադութիւնը որոշաւէս չէն գիտեր թէ ինչո՞ւ պէտք է պահեն, ի գին ամէն զոհողութեան, իրենց ազգային գոյութիւնը: Այդ անտառզտութենէն տեսակ մը ճերմակ ջարդ է որ կը ծաւալի այժմ, անազմուկ ու անյայտ:

Բ. Իսկ անոնք որ կ'ըբաղին ազգային կեանքով, ընդհանրապէս կ'անտեսեն ԱՇԽԱՐՀԻ ՎՐԱՅ ՄԵՐ ԲԱՅԱՌԻԿ ԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ: Մենք մեր ընկերային կազմակերպութիւնները, բարքերը ձեւած ենք հայրենիք և պետութիւն ունեցող ժողովուրդներու ունեցած ին վրայէ: Մեր կուսակցութիւնները մանաւանդ, հինէն ի վեր, եղած են խաթարուած ընդօրինակութիւն մը Եւրոպայի կամ Ամերիկայի բաւթիւններուն: Կապկած ենք անոնց պայքարի ձեւերը, մեքենայութիւնները, ծայրայեղութիւնները: Եթէ անոնց համար ատոնք բնական ու նեղ լին իրենց սեփական երկրին մէջ, մեզի համար պարզապէս ծիծաղելի, մանկուհակ վիճակներ են: Դադութիւնը մէջ երեք կուսակցութիւն ունինք. Հնչակեան, Դաշնակցական ու Ռամկավար:

Այս երեքն ալ կը յաւակնին իրենք զեկալարեւ ազգին ձաւառադիրը. մինջղեւ ոչ մէկ ազգի մէջ այս անխնայութիւնը կը տիրէ: Այն կուսակցութիւնը որ խորհրդարանի մէջ մեծամասնութիւն կը շահի՝ ձեռք կ'առնէ երկրին գեղը, ու միւսները կ'ենթարկուին անոր: Իսկ մեր մէջ ոչ մէկ ասոնց գրեթէ անոնք գոր-

ծած են խորհրդակցաբար: Օրինակ, անոնցմէ մին ձեռնարկ մը կ'որոշէ և կը գործադրէ զայն հայ ժողովուրդի անունով: Ու մենք անկուսակցականներս որ հայ ժողովուրդի մեծամասնութիւնը կը կազմենք, անգիտաւկից այդ բոլորէն, առաւօտ մը կ'արթննանք որ յանցաւոր ենք սա կամ նա խնդիրով, հետեւաբար՝ տունուայն հալածանք...!

Գ. Չունինք ազգային քաղաքականութիւն: Չենք ճշտած թէ ինչ է մեր դատը, որոշ, վճռական, ինչ են մեր պահանջները արդարութեանէն: Ինչ միջոցներ ծրարագրած ենք ատոր հետապնդման համար:

Դ. Մեր նիւթական, մտաւորական և բարոյական այժերը հազհետէ կը վճանան: Առաջինը՝ մեր ապրած երկիրներու չեղտուող ազգայնամով շարժումին և պետականօրէն պաշտպանուած մրցակցութեան բերումով: Երկրորդը՝ մեր զարգացած դասակարգը ուժացած մեր հաւաքական կեանքի տխուր վիճակէն՝ օտար մշակոյթով միայն զբաղել սիրելուն համար: Երրորդը՝ ազգային, գեղարուեստական և կրօնական թարմ, կենսուսակ շունչի մը պակասէն:

Ե. Մեր ազգային, սահմանադրութիւնը պատշտեցման կը կարօտի մեր նոր կայութեան և միջալայրերու պահանջներուն: Մեր վարչական մեքենան ժանդոտած է ու տակէ՝ բոլոր դադութիւններու ներքին անվերջ հակամարտութիւնը: Աղեքսանդրիան ամենուրեք աղէն օրինակն է այդ մասին:

Զ. Մեր նոր սերունդի մեծ մասը կ'օտարանայ հոգիով լեղզով և բարքերով (մանաւանդ Ամերիկայի ու Ֆրանսայի մէջ): Ծերմակ ջարդն է այդ:

Է. Աշխարհաքաղաքացիական (cosmopolite) բարքերը հետզհետե կը փոխաբերեն մեր ընտանեկան և ընկերային վաղեմի մաքուր և ազնուական սահմանափակումները:

Ը. Մեր գրականութիւնը չի համապատասխաներ մեր հոգեկան պէտքերուն: Մենք թատրոն չ'ունինք գերեթէ: Մեր լրագրութիւնը պատկառումի գործիք է ընդհանրապէս:

Թ. Հայաստանեայց եկեղեցին կը դատարկուի հետեզհետէ: Նորոգող սերունդը անսարքեր է կրօնքի հանդէպ՝ իր մտայնութիւնը գոհացնող կղերականներու սովէն և եկեղց. բարեկարգումի պակասէն: Հիւանդագին ջերմեռանդութեամբ կամ աղանդաւորական ձեռնադրութիւններով խմբաւորումները զայն զօրացնելէ աւելի տկարացնելու կը ծառայեն:

Ժ. Ու վերջապէս վաղուան հոգեւոր ամենքիս անբարոյց, անպատրաստ գիրքը: Նոր պահանջներու կամ նոր կարելիութիւններու առջեւ կրկին մեր պոռթկումս, հակասական վիճակը:

Այս բոլորը ախտանիշներն են գաղութանայութեան յամբ բայց անխուսափելի քայքայման, մահուան:

Այդպէս ուղեցին մեր դասիւնները, ու մենք ալ, թէեւ սարսափելի է խոստովանիլը, անոնց գործը կը լըբացնենք մե՛ր կողմէ...:

Այս անգլի է սակայն, այս ըմբոստացուցիչ է, հա՛ջ մարդ: Այդ անգլիոսկից դաւաճանութիւնը պէտք չէ դործենք մենք:

ՄԵՆՔ ՊԵՏՔ Է ԱՊՐԻՆՔ, ու այդ է որ պիտի կազմէ մեր ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՎՐԷԺԷ:

Ահա՛ Ապրիլ 24ի Խորհուրդը:

*
*
*

Խոչալէս հակադդել սակայն այս բազմատեսակ փլուզումներուն: Ահա՛ մեր պատասխանը:

— Ստեղծելով ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄՔ մը:

Իսկ այդ Կամքը կ'ստեղծուի՝ համագաղութային կեդրոնական մարմինի մը կազմութեամբ՝ որոշ կը մասնակցին մեր բոլոր կուսակցութիւնները:

Այս գաղափարը հոր չէ սակայն՝ բուն իսկ Կուսակցութիւններու բազմաթիւ է իրենց անել դրութեանէն ազատելու համար: Առաջին անգամ Դաշնակցութիւնն էր տալիս ջատագովը՝ «Անհայրենիք պետութիւն» ձեւին տակ: Միւս կուսակցութիւնները հակառակեցան տալիս Կուսակցական մենատիրութեան թակարդ մը տեսնելով հոն: Յետոյ Ռամկալարները փափաքեցան՝ օտար պետի մը գլխավորութեամբ միջգաղութային վարիչ մարմինի մը կազմութեան: Այս անգամ ալ դաշնակցական թերթերը զայն ծաղր ու ծանակ ըրին:

Ձեռք կրնար ենթադրել որ մեր Կուսակցական վարիչները չարամիտ, ազգամեծ մարդիկ եղած ըլլան: Ընդհակառակը՝ անոնք ընդհանրապէս անկեղծ հայրենասէրներ են ԱՆՀԱՍՏԱՐԻ: Բայց մեր հոսանքներու միջեւ ստեղծուած է այնպիսի դրութիւն մը, որոշ մէջ իջնող անհատը գլխակցաբար կամ ոչ այլեւս կը կորսնցնէ իր անհատականութիւնը, կը խեղաթիւրուին իր գաղափարները կուսակցական անկերջ ու բազմազան ատելութիւններու ցանցին մէջ, կը կորսնցնէ իր տեսնելու և դատելու անկախութիւնը, մէկ խօսքով մարդը յորձանքին խողալիք կը դառնայ: Իսկ այդ յորձանքը

միայն ներկայէն չի դարձիր գլխաւոր աղբիւրը անցեալէն կ'սկսի գէպքերու և պատասխանատուութիւններու բաղձման համար, սակայն վէճերով:

Բայց ի՞նչ են աղբիւրը ներկայ պայքարներու շարժառիթները: Արդեօք ուրիշ երկիրներու պէս քաղաքական և տնտեսական բարձր աշխարհադասակարգներ, բանակի, նաւատորմի պիւտճէն, բանտարան, ճարտարաբուհական հարցեր, մտքային կամ սահմանադրային խնդիրներ...

Ոչ, ո՛չ եղածը ամենահամեստ մատակարարութիւնն է եկեղեցիի և դպրոցի: Ու ատոր համար այսքան աղմուկ, այսքան պառակտում՝ պարզապէս ամօթալի է մեզ:

Բայց կատակերգութիւնը հոն է որ բոլոր կուսակցական օրինաններն ալ միշտ կը ճառեն համերաշխութենէ, համագործակցութենէ: Սակայն պայքարը դադափարական մարդէն փոխադրուած ըլլալով անհատականութիւններու շուրջ՝ այդ մասին ամէն բարեցակամութիւն լոկ խօսք մնալու դատապարտուած է: Լրագրութիւնը և կուսակցականութիւնը արհեստի վերածուած են, իրենց շահերու և մրցումներու անխոստովանելի ցանցով: Առ այժմ ոչ մէկ կողմ արամագիր կը թուի իր ետականութիւնը զոհելու՝ յանուն ազգային բարձրագոյն շահերու:

Ո՞վ է ուրեմն որ նախաձեռնարկ պիտի ըլլայ կազմութեանը համագործակցային կեդրոնական մարմինի մը՝ որու մէջ կիրքի տեղ դատողութիւնը գործէ, փոխադարձ յարգանքն ու սէրը տիրապետեն և ուր կուսակցական տեսակէտները քննուելով աննախապաշար, զիտական ոգւով, ձայներու մեծամասնութեամբ ձուլ-

ուէին միակ և վճռական որոշման մը մէջ՝ որ օրէնքի ոյժ ունենար, ԱԶԳԻՆ ԿԱՄԻՔԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵՐ, որուն հպատակէին բոլոր կուսակցութիւնները և գործադրէին զայն իրենց մարդին մէջ՝ եթէ նոյնիսկ այդ որոշումը նախապէս հակառակ եղած ըլլայ իրենց տեսակէտին: Այս ձևով միայն պիտի կրնայինք զարգացնել մեր մէջ քաղաքացիական առաքինութիւնները: Ներկայիս երբ ամէն ազգ իր գոյութիւնը պահելու համար կը ձգտի խտանալ, կեդրոնացնել իր կամքը վարչական աւելի սեղմ մարմիններու նոյնիսկ գիկտագործներու ստեղծումով, մենք եթէ կը յաւակնիք պահել մեր ազգային գոյութիւնը, գուցէ ամէնէն աւելի պէտք ունինք պարզ ու վճռական ԿԱՄԻՔԻ մը, բղխած մեր ոյժերու ներգաշնակ համագործութիւնէն:

Բայց խնդիրը այն է թէ ինչպէ՞ս հասնիլ այդ փրկարար արդիւնքին: Ինչպէս ըսուեցաւ՝ մեր կուսակցութիւններէն անկարելի է այդ նախաձեռնութիւնը սպասել: Անոնք նոյնիսկ դատապարտելի չեն ատոր համար, որովհետեւ այդ մասին հակառակ իրենց անկեղծ բարեացակամութեան (ու պէտք է ընդունիլ թէ անոնք ազգին ամէնէն կենսունակ, ազգասէր և գործօն տարրը կը կազմեն) անկարող են իրերու ներկայ դրութեան մէջ: Նոյնիսկ եթէ իրենցմէ միոյն կողմէ ձեռնարկուի դատապարտուած է ձախողանքի, քանի որ ՆԵՐԿԱՅԱՑ ՄՏԱՅ-ՆՈՒԹԵԱՄԻՐ անոնք երբ հաւաքուին սեղանի մը շուրջ, ցաւալի գէպքեր ու աւելի խոր պառակտումներ անխուսափելի պիտի ըլլան...

Ուրեմն՝ նոր տարր մը պէտք է այդ ներգաշնակութիւնը ստեղծելու համար:

Այդ տարրը ԴՈՒՆ ԵՍ, հայ ընթերցող, ով որ ալ ըլլաս,

ինչ գիրքի, կուսակցութեան ու դաւանանքի ալ պատկանի, դռն եւ այդ փրկարար տարրը ու քու վրադ կ'իյնայ փառաւոր պարտականութիւնը ատոր նախաձեռնութեան: Բայց նախ քան այդ պէտք է գիտնալ թէ ամէն մեծ ձեռնակ կամ նուիրում իր ուխտն ունի:

Համազաղութային մարմինին կրնան մասնակցիլ միայն անոնք՝ որ այդ ուխտը կը կատարեն:

Ահաւասիկ

«Ապրիլ 24ի խորհուրդին ծառայելու համար կ'ուխտեմ՝

Իրականացնել համազաղութային միութեան կազմութիւնը եւ զօրավիզ ըլլալ միշտ անոր:

Կ'ուխտեմ՝ ջնջուած նկատել մեր հին ու նոր բոլոր ներքին պայքարները, այլեւս չի վիճաբանիլ ոչ խօսով, ոչ գրչով անցեալի մեր աղէտներու ներքին պատասխանատուութեանց մասին, զայն նկատելով պատմաբանին վերաբերեալ մասնագիտական հարց մը:

Կ'ուխտեմ վնասակէս հակառակիլ բոլոր անոնց որ ազգին մէջ որեւէ ձեւով ասելութիւն պառակտում կը սերմանեն, կամ ինքնազուլս գործելու կը ձգտին՝ ինչ որ ալ ըլլայ իրենց շարժառիթը:

Կ'ուխտեմ հնազանդիլ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄԻՒՆՈՒՄՈՒՄ ու ծառայել անոր իմ բոլոր կարելիութիւններովս, ուր որ ալ գտնուիմ կամ ո՛ր պէտքերեան ալ հայասկ արձանագրուած ըլլամ:

Կ'ուխտեմ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄԻՒՆԻՏԵՆ գերադասել կուսակցութեան» (եթէ անհասր կուսակցական է):

Այս ուխտը հակառակեան մէջ չի գնար քեզ որեւէ կերպով ո՛չ անհատական ո՛չ կուսակցական ո՛չ պետական

և ոչ կրօնական համոզումներուդ ու գիրքիդ հանդէպ: Ընդհակառակը՝ ան կուգայ քեզ ամբողջացնել իբրեւ հայ մարդ և իբրեւ քաղաքացի:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ համազաղութայինը որեւէ նոր կուսակցութիւն մը չէ՝ այլ ուխտ մը, որ պիտի կազմակերպուի և գործէ մօտաւորապէս հետեւեալ կերպով:

ԿԱԶՄԸ.— Միութեան պիտի կրնան մասնակցիլ 20 տարեկանէն վեր բոլոր պատուաւոր հայերը՝ առանց սեռի, դաւանանքի ու կուսակցական խորութեան. պարզապէս ստորագրելով հիմնական ուխտը:

Անդամները կը բաժնուին երեք դասակարգի.

Ա. Պարզ անդամ,

Բ. Գործօն անդամ,

Գ. Ղեկավար անդամ:

Վարչական քուէարկութիւնները կ'ըլլան այս դասակարգումի համաձայն (*):

Առաջինները քուէարկելով կ'ընտրեն առաջին աստիճանի ընտրելիներ, որոնք առնուազն բարձրագոյն նախակրթարտն մ'աւարտած ըլլալու են, և ճանչցուած իրենց անկեղծութեամբ ու իմաստութեամբ: Ընտրուածները գործօն անդամներ են՝ որոնք կը գործադրեն Կեդրոնէն եկած հրահանգները, կը վարեն զանազան ձեռնարկներ և պատասխանատու են շրջանային վարիչ մարմինին՝ որ իւրաքանչիւր քաղաքին մէջ կը գործէ:

(*) Այսպէսով կը խորհուրի չեզոքացնել ամբողջաւրական հոսանքները՝ աւելի զարգացած դասակարգի մը մտածման ու պաշարիւն դասողութեան լոյսէն անցնելով:

63745-69

Գործօն անդամներն են ուրեմն որ կընտրեն չըջանային մարմնի վարիչը կամ վարիչ մարմինը:

Իւրաքանչիւր երկրի մէջ գտնուող չըջանային մարմինները պարբերաբար ունենալով իրենց համագումարը՝ կ'ընտրեն նոյն երկրի գաղութին ղեկավար կեդրոնական մարմինը, եթէ կարելի է նախագահութեամբ գաղութի հոգեւոր հովիւին՝ պայմանաւ որ ան ալ անդամագրուած՝ ըլլայ սոյն ուխտին: Այդ ընտրութեամբ մարմնի անդամները կը կոչուին ղեկավար անդամներ: Շրջանային կեդրոնական մարմինը գործակցութեան կէսպ կը հանդիսանայ նոյն գաղութին մէջ գործող կուսակցութիւններու միջեւ, իրաւարարութեամբ կը հարթէ ծագած մանր մոռնոր միջադէպերը, կը գործադրէ կեդրոնէն բոլոր Ազգային Կամքը և կը հսկէ կուսակցութիւններու կողմէ ևս կատարուելիք գործադրութեան վրայ:

Սոյն մարմինն է որ գաղութի պէտքերու և տեսակէտներու տեղեկագիրները կը պատրաստէ և կը յղէ Համագաղութայինի նախագահին, որ ընտրուած կ'ըլլայ բոլոր գաղութներու չըջանային կեդր. մարմիններու Պատուիրակներու համագումարէն՝ քանի մը տարուան չըջանի մը համար:

Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն մէջ մէկ (*) ներկայացուցիչով կը մասնակցի Համագաղութայինի Վերին Մարմինին, զոր կը վարէ Համագաղութայինի նախագահը:

(*) Կեդրոնական Վերին Մարմինին մէջ Կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներու քիւր փոխանակ իրենց

Սոյն վերին մարմնի մասնակցող կուսակցական ներկայացուցիչներն ալ սկզբունքով համաձայն ըլլալու են Համագաղութայինի Ուխտին:

Վերին մարմինը նկատի կ'առնէ չըջանային ղեկավարներէ ղրկուած խնդիրները: Կը լսէ այդ խնդիրներու շուրջ Կուսակցական պետերու տեսակէտները ի հարկին գտնոնք մասնագէտ յանձնաժողովներու քննութեան կ'ենթարկէ ու անոնց եզրակացութիւնը անգամ մը ևս ժողովի խորհրդակցութեան ենթարկելով քուէի կը դնէ: Թեր ու դէմ քուէներու հաւասարութեան պարագային Համագաղութայինի նախագահի քուէին կ'աղմը կը շահի, ու տրուած որոշումը կ'ստանայ ՕՐԷՆԻԻ ՈՅԺ, պալատադիր կերպով կը գործադրուի իբրեւ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄՔ:

հետեւորդներու քիւրն համեմատական ընելու՝ յարմար նկատուած է իւրաքանչիւրէն մէկ մէկ ներկայացուցիչ միայն: Եւ այս անոր համար որ, նախ անկարելի է իւրաքանչիւր կուսակցութեան հետեւորդներու քիւրը նրգել, երկրորդ՝ հոն քանակը չէ որ արժեք ունի՝ այլ տեսակէտք: Մեր կուսակցութիւնները այնուհետեւ ոչ քէ հետամուտ պիտի ըլլան ամէն միջոցով իրենց հետեւորդներու քիւրը շահցնելու՝ (ինչպէս պետութիւն ունեցող ժողովուրդներու մէջ կ'ընեն) այլ պիտի ըլլան մեր ժողովուրդի ամէն տեսակ կարիքները ՀՍՏ ԻՐԵՆՑ ՏԵՍԱԿԵՏԻՆ ուսումնասիրողներ, ու միեւնոյն ասեմ գործադիր մարմինը պիտի ըլլան Ազգային Կամքին՝ երբ նոյն իսկ այդ նախապէս իրենցմէ միոյն տեսակէտին հակոտնեալ եղած ըլլայ: Կուսակցութիւնները ուրեմն առաջին օրինակը պիտի տան քաղաքացիական այդ առաքինութեան, այսինքն նախանձախնդիր պիտի ըլլան ազգային միացեալ նախաքին, ազգային տիպիւրին պահպանման:

Ահաւաստիկ ուրեմն պարզ մէկ ուրուագիծը համա-
գաղութային մարմինի կազմին :

Բանի մը խօսք ուղիղ ունենալիք հաւանական
գործունէութեանց մասին՝ գործակցութեամբ ազգային
բոլոր կազմակերպութիւններուն :

Ա.— Նախ իւրաքանչիւր գաղութ իր մէջ կը
մշակէ իր պէտքերուն պատշաճեցուած Ազգ. սահմանա-
դրութիւն մը—հետեւողութեամբ անշուշտ հինին հիմնա-
կան սկզբունքներուն—: Այդ խնդրոյն առթիւ կուտակ-
ցութիւններուն և շրջանային մարմնի միջեւ ծագած
ստրակարծութիւնները կը լուծուին Վերին Մարմնի
իրաւարարութեամբ պատրաստուած և Վերին Մարմինէն
վաւերացուած այդ սահմանադրութիւնը կ'ենթարկուի
հիւրընկալող երկրի օրինական ճանաչման :

Բ.— Խորհրդային Հայաստանի և գաղութներու
միջեւ կը ջանայ հաստատել նիւթական, մտաւորական
և բարոյական սերտ հաղորդակցութիւն, քաղաքական
գծին մօտենալէ բացարձակապէս զգուշանալով :

Գ.— Կը մշակէ մեր Ազգ. դատին հետապնդման հա-
մար աւելի լայն ու գործնական ծրագիր մը՝ մեկնակէտ
ունենալով նախ համագաղութային ոյժերու ներդաշ-
նակումը, նիւթական ու բարոյական վերականգնումը:
Առանց քաղաքական արկածախնդրութիւններու մէջ
նետուիլ փորձելու կամ գործիք ըլլալու օտար դիւա-
նագիտութեանց՝ կը հետապնդէ մեր Ազգ. դատը՝ իւր-
րեւ զուտ միջազգային արդարութեան հարց մը. հա-
տուցման հարց մը :

Դ.— Դադրութեանցութեան նիւթական վիճակի

բարեկաման համար կ'որոնէ անտեսական նորանոր կա-
րելիութիւններ: Անգործութեան դէմ կը պայքարի
գործ գտնող (bureau placement) մարմիններու միջո-
ցաւ :

Ե.— Մղում տալ մեր մտաւորական ոյժե-
րուն, մրցանակներ հաստատել գիտական, գրական թա-
տերական և գեղարուեստական ստեղծագործութեանց
համար: Կը հաստատէ համազգային հրատարակչական մը՝

Ձ.— Եկեղեցական բարեկարգութիւնը աստիճա-
նական ծրագրի մը համաձայն հետզհետէ կ'իրագործէ :

Է.— Մեր լուսագոյն արժէքները կը ճանչցնէ մեզ
հիւրընկալող ժողովուրդներուն, անոնց հետ հաստատելով
բարեկամական անկեղծ յարաբերութիւններ: Ոչ մէկ
ժողովուրդի հանդէպ թշնամութիւն, նոյնիսկ թուրք
ժողովուրդին, քանի որ մեր դատը քաղաքական ազ-
դակներուն դէմ է և ոչ թէ անհատներու :

Ու այսպէս շարունակաբար, կը հետամտի իրական-
նացմանը ազգային վերականգնման լայն ծրագրի մը,
աստիճանական նուաճումներով, միահամուռ, միակամ
և լռիկ գործունէութեամբ :

Ո՛չ մէկ պոռտախօսութիւն, ոչ մէկ յեղափոխական
ցնցում: Մենք ազգովին այնքան փափուկ դրութեան
մը մէջ կը գտնուինք հիւանդի մը պէս, որ բարձրա-
ձայն խօսիլն անգամ մեզ տաքնապներու կրնայ են-
թարկել :

Մենք կեանքին վերադառնալու համար միայն մէկ
բանի պէտք ունինք.

— Ապրելու ՄԻԱՑԵԱԼ ԿԱՄԲԻ մը :

Ահա այդ է որ պիտի տայ մեզ համագաղութային

միութիւնը :

Հայ ընթերցող, այս տողերը կը գրուին ոչ թէ ազգատիրական նեղմիտ, աստիակ զգացումէ մը առաջ-նորդուած, այլ որովհետեւ մեր կեանքի պահանջքն է, մեր ապրելու պայմանը, մեր արտփող իրականութիւնն է որ անհրաժեշտ կը դարձնէ համագործակցային միութիւնը :

Եթէ անցեալի եւ անոր մէջէն նայող մէկ միլիոն նահատակները նշանակութիւն մ'ունին քեզ համար՝

Եթէ դեռ մաքուր, աննախապաշար ու անապական կորով մը կը մնայ մէջք՝ գիտակցօրէն եւ արիաքար ասանելու դէպի բարձր, հերոսական խէալ մը այն անողք ճակատագիրը զոր Կեանքը մեզ կտակեց,

Պէտք է մոռնանք, ջնջենք մեր ներքին կնճիւղները ձեռք ձեռքի տուած կատարենք մեր Ուխտը եւ իրականացնենք Համագործակցայինը :

Մի՛ սպասեր որ համբաւաւոր անձ մը, նշանաւոր գրագէտ մը, ընկերաբան մը կամ վերջապէս հարուստ մը նախաձեռնարկ ըլլայ ատոր :

Անոնք իրենց արտփանքն ունին իրենց համբաւին փառքին կամ հարստութեան մէջ :

Դիտցի՛ր որ մեծ շարժումներէն շատեր խոնարհներու կողմէ կատարուած են :

Եկած է ժամանակը մեր մէջ ալ ստեղծելու շարժումներուն ամէնէն բարեբարը՝ համերաշխութեան եւ ՄԻՍԿԱՄ գործունէութեան միակ աղբակը՝ Համագործակցային Միութիւնը :

Ո՛վ որ ալ ըլլաս, ինչ գիրքի կամ կուսակցութեան ալ պատկանիս, քեզ պարտականութիւն համարէ միանալ

մեզի՝ առանց մեր համեստ անձը նկատի ունենալու այլ պարզութեամբ ճշմարտութիւնները կամ սկզբունքները, ու անոնցմէ ալ վեր՝ գերագոյն նպատակը :

ԱԶԴԱՅԻՆ ԿԱՄԻՏԵ Իրականացումը :

Այս կենսական խէալին հանդէպ անտարբերութիւն կամ հեգնանք ներքինացած բարքերու յատուկ ըլլալով, եղի՛ր անկեղծօրէն կամ կողմնակից կամ հակառակօրէ՝ (անշուշտ սկզբունքի մը հիման վրայ) :

Մենք կը հաւատանք որ Հայ ժողովուրդը լեցուն է հոգեկան բարձր երկարակամութեամբ : Դժբախտաբար մինչեւ հիմա կայծ ու շանթ կը ժայթքէին անոր բեւեռները երբ իրար հանդիպէին : Համագործակցայինը սակայն պիտի կանոնաւորէ անոր հոսանքը, համերաշխութեան եւ համագործակցութեան լուսատու լամբարներ զետեղելով ամէն կողմ :

Հիմնարկութեան ձեռնարկելով այդ միութեան՝ մեր բոլորի միակ փառասիրութիւնը պիտի ըլլայ հորձուանքը մանուկի մը որ կը մօտենայ երկարական կոճակին, ու մատի մէկ հպումով կը տեսնէ շողալը լոյսերուն հորիզոնէ՝ հորիզոն...

ԱՌԱՔԵԼ ՊԱՏԻԿ

Ծանօթ.— Անդամագրուելու համար՝ պայման է Ուխտի բանաձեւը ստորագրել՝ քաղաքացիական անունով քանի մը կենսագրական գիծեր եւ հասցէ :

Դիմումները կը կատարուին անձեռնալ հասցէին :

A. Badrik

Imp. «Sahag - Mesrob»

25 Rue Tewfik, Le Caire

Երբ անգամներու քիւր 50ի հասնի՝ տեղի պիտի ունենայ Ա. կազմակերպական ժողովը:

Ֆեննադասութիւն կամ բեկադրանք սիրով նկատի կ'առնուին:

Տարբեր քաղաքներու եւ արտասահմանի մէջ անոնք որ կը յարին այս ուխտին եւ կը փափաքին իրենց շրջանի մէջ կազմակերպիչի դեր ստանձնել՝ յիշելու են զայն իրենց դիմումին մէջ:

Որեւէ չարաւանութեան առաջին առնելու համար կը յայտարարենք որ անգամաւոր կամ մուսֆի դրամ չկայ:

Ներկայ հրատարակութիւնը մեր Կուսակցութիւններու բարեացակամ նկատաւմանը կը յանձնենք, եւ կ'սպասենք իրենց հայրենասիրութենէն որ յարին Սոյն Ուխտին:

Ո Ւ Ւ Տ

«Ապրիլ 24ի խորհուրդին ծառայելու համար կ'ուխտեմ»

Իրականացնել համագաղութային միութեան կազմութիւնը եւ զօրավիգ ըլլալ միշտ անոր:

Կ'ուխտեմ՝ ջնջուած նկատել մեր հին ու նոր բոլոր ներքին պայքարները, այլեւս չի վիճաբանիլ ոչ խօսքով, ոչ գրչով անցեալի մեր աղետներու ներքին պատասխանատուութեանց մասին, զայն նկատելով պատմաբանին վերաբերեալ մասնագիտական հարց մը:

Կ'ուխտեմ՝ վնասապէս հակառակիլ բոլոր անոնց որ ազգին մէջ որեւէ ձեւով ասելութիւն պառակտում կը սերմանեն, կամ ինքնազուխ գործելու կը ձգտին՝ ինչ որ ալ ըլլայ իրենց շարժառիթը:

Կ'ուխտեմ հնազանդիլ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄՔԻՆ ու ծառայել անոր իմ բոլոր կարելիութիւններովս, ուր որ ալ զտնուիմ կամ ո՛ր պետութեան ալ հպատակ արձանագրուած ըլլամ:

Կ'ուխտեմ՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՄՔԻՆ գերադասել կուսակցութենէս» (Երբ անհասր կուսակցական է):

Ստորագրութիւն

Անուն, մականուն

Տարիք

Ծննդավայր

Զբաղում

Զեզո՞ք, կամ ի՞նչ կուսակցական

Հասցէ

<< Ազգային գրադարան

NL0397883

Գ Ի Ն Ե Ր

Նգիպոսոս	1 Ե. Դ.
Ամերիկա	5 Սևր
Ուրիշ երկիրներ	1 Ֆրանս